

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-61-65>

УДК 334.021.1

ВИЗНАЧЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ КОМПАНІЙ ЗІ СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ

DEFINITION OF THE SPECIAL SYSTEM OF COMPETITIVITY MANAGEMENT OF LIFE ASSURANCE COMPANYS

Кондратенко Наталія Олегівна

доктор економічних наук, професор,
Харківський національний університет міського господарства
імені О.М. Бекетова

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3305-9570>

Рудаченко Ольга Олександрівна

доктор економічних наук, доцент,
Харківський національний університет міського господарства
імені О.М. Бекетова

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9597-5748>

Троян Владислава Ігорівна

доктор філософії з управління та адміністрування, старший викладач,
Харківський національний університет міського господарства
імені О.М. Бекетова

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2142-2873>

Kondratenko Nataliia, Rudachenko Olha, Troian Vladyslava

O.M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv

Актуальність теми статті визначається тим, що ринок страхування в Україні сьогодні знаходиться у дуже складному становищі, обумовленому як воєнною агресією з боку Росії, так і недовірою громадян до цього виду послуг. У статті визначено особливості системи управління конкурентоспроможністю компаній зі страхування життя. Відзначено, що страхування життя на сьогодні є тим видом страхування, який дає впевненість щодо власної безпеки життєдіяльності та соціальних гарантій, які необхідні всім без виключення громадянам нашої країни, враховуючи євроінтеграційні процеси в Україні. Відзначено, що позиція компаній зі страхування життя в національному рейтингу визначається відповідними факторами впливу, які складають піраміду конкурентоспроможності КСЖ. Зроблено висновок, що особливості системи управління конкурентоспроможністю КСЖ полягають у врахуванні факторів впливу на діяльність суб'єктів страхової діяльності, які складають піраміду конкурентоспроможності компаній зі страхування життя та високоякісного організаційного забезпечення, яке має на меті оптимізацію всіх управлінських процесів для розвитку страхування життя в Україні.

Ключові слова: особливості, система, фактори, управління, конкурентоспроможність, компанії зі страхування життя.

The relevance of the topic of the article is determined by the fact that the insurance market in Ukraine today is in a very difficult situation, due to both military aggression on the part of Russia and the mistrust of citizens to this type of services. The article defines the features of the system of management of the competitiveness of life insurance companies. It was noted that life insurance today is the kind of insurance that gives confidence about own safety of life and social guarantees, which are necessary for all citizens of our country without exception, taking into account the European integration processes in Ukraine. It is noted that for insurance companies an effective competitiveness management system involves the use of all available opportunities for providing insurance services, which will allow potential insurers to gain priority over the services of competitors, which satisfy demand and will work on the insurance market, ensuring long-term successful operation of the company. The competitiveness management system of CSG depends on many factors that affect the quality of life of society and business. It was noted that the position of life insurance companies in the national rating is determined by the relevant factors of influence, which make up the pyramid of competitiveness of CSG. It was noted that the organizational support of the management

of the competitiveness of insurance companies has a huge impact on the state of insurance development in the country and its regions, but, as the practice and current conditions show, the institutional component that regulates all processes for the implementation of insurance activities is very important. It was concluded that the features of the management system of the competitiveness of the insurance company consist in taking into account the factors of influence on the activities of the entities of insurance activity, which make up the pyramid of competitive life insurance companies and high-quality organizational support, which aims to optimize all management processes for the development of life insurance in Ukraine.

Keywords: features, system, factors, management, competitiveness, life insurance companies.

Постановка проблеми. Ринок страхування в Україні сьогодні знаходиться у дуже складному становищі, обумовленому як воєнною агресією з боку Росії, так і недовірою громадян до цього виду послуг. Страхування життя на сьогодні є тим видом страхування, який дає впевненість щодо власної безпеки життєдіяльності та соціальних гарантій, які необхідні всім без виключення громадянам нашої країни, враховуючи євроінтеграційні процеси в Україні. У цьому сенсі, рівень конкурентоспроможності компаній зі страхування життя (КСЖ) набуває великого значення, як і для самих компаній, так і для споживачів страхових послуг. А, існуюча система управління конкурентоспроможністю КСЖ, як з точки зору наукових підходів, так і щодо практичного застосування потребує належного організаційного, фінансово-економічного та нормативно-правового забезпечення, здатного вирішити питання підвищення ефективності діяльності вітчизняних страхових компаній.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемні питання існування та розвитку страхового ринку України і діяльності страхових компаній України розглядалися багатьма вченими-економістами та практиками. Серед них: М. Александрова [1], Г. Березецька [2], Г. Кулина [3], Л. Приступа [4], Т. Татаріна [5], В. Федорова [6] та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на значний внесок вказаних авторів, питання визначення особливостей існуючої системи управління конкурентоспроможністю КСЖ залишаються не вирішеними та потребують подальшого опрацювання.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є визначення особливостей системи управління конкурентоспроможністю компаній зі страхування життя.

Виклад основного матеріалу дослідження. Страховий ринок відіграє важливу роль у отриманні конкурентних переваг нашої країни, тому сьогодні особливо важливо підвищити конкурентоспроможність його учасників. Розширення сфери та підвищення якості

страхових послуг викликали значний інтерес, оскільки відбулися значні зміни в організації страхової справи. Це призвело до більш суворих вимог до конкурентоспроможності страховиків і збільшення інтенсивності конкуренції. І, компанії зі страхування життя не є винятком.

Якісна система управління конкурентоспроможністю для страхових компаній є у першу чергу використанням наявних можливостей для надання таких страхових послуг, яким з боку потенційних страховиків буде надано пріоритет перед послугами компаній-конкурентів, які знайдуть попит і будуть з успіхом реалізовані на страховому ринку, забезпечуючи таким чином успішне функціонування даної організації у довгостроковій перспективі.

Для страхових компаній ефективна система управління конкурентоспроможністю передбачає використання всіх наявних можливостей для надання страхових послуг, які дозволять потенційним страховикам отримати пріоритет над послугами компаній-конкурентів, які задовольняють попит і запрацюють на страховому ринку, забезпечуючи довгострокове успішне функціонування компанії.

Взагалі, під страхування життя слід розуміти «такий вид особистого страхування, який передбачає обов'язок страховика здійснити страхову виплату згідно з договором страхування у разі смерті застрахованої особи, у разі дожиття застрахованої особи до закінчення строку дії договору страхування та (або) досягнення застрахованою особою визначеного договором віку чи закінчення дії самого договору» [7].

Компанії зі страхування життя мають власні специфічні риси. Необхідно відзначити, що історично першою формою особистого страхування було страхування життя на випадок смерті застрахованої особи. Однак з часом коло видів страхування життя розширювалося, і сьогодні воно має широкий спектр форм і видів (рис. 1) [8].

На конкурентоспроможність КСЖ та систему управління нею впливає низка особливостей, які відрізняють його від інших типів страхування:

1) вартісна (грошова) оцінка людського життя відсутня; це означає, що неможливо оцінити розмір збитку, спричиненого настанням страхового випадку за даним видом страхування, що викликає інші особливості;

2) у страхуванні життя беруть участь одразу чотири суб'єкти: страховик, страхувальник, застрахована особа та бенефіціар (вигодонабувач);

3) у страхуванні життя страхова сума визначається індивідуально для кожного застрахованого, з урахуванням інтересів і можливостей обох сторін (страхувальника та страховика); у страхуванні життя страхова сума визначається індивідуально для кож-

ного застрахованого, і страховик зазвичай встановлює мінімальну страхову суму, нижче якої обслуговування договору зі страхування життя буде збитковим;

4) договори зі страхування життя є довгостроковими; хоча українське законодавство не встановлює мінімальних строків договорів зі страхування життя, методика формування резервів (1997 рік) зазначає, що ці договори підписуються на строк, не менший трьох років, а загалом договори можуть діяти значно довше, а саме 10, 15, 20, 30, 40 років; чим триваліше договір, тим більше частка в резерві від інвестування коштів [9];

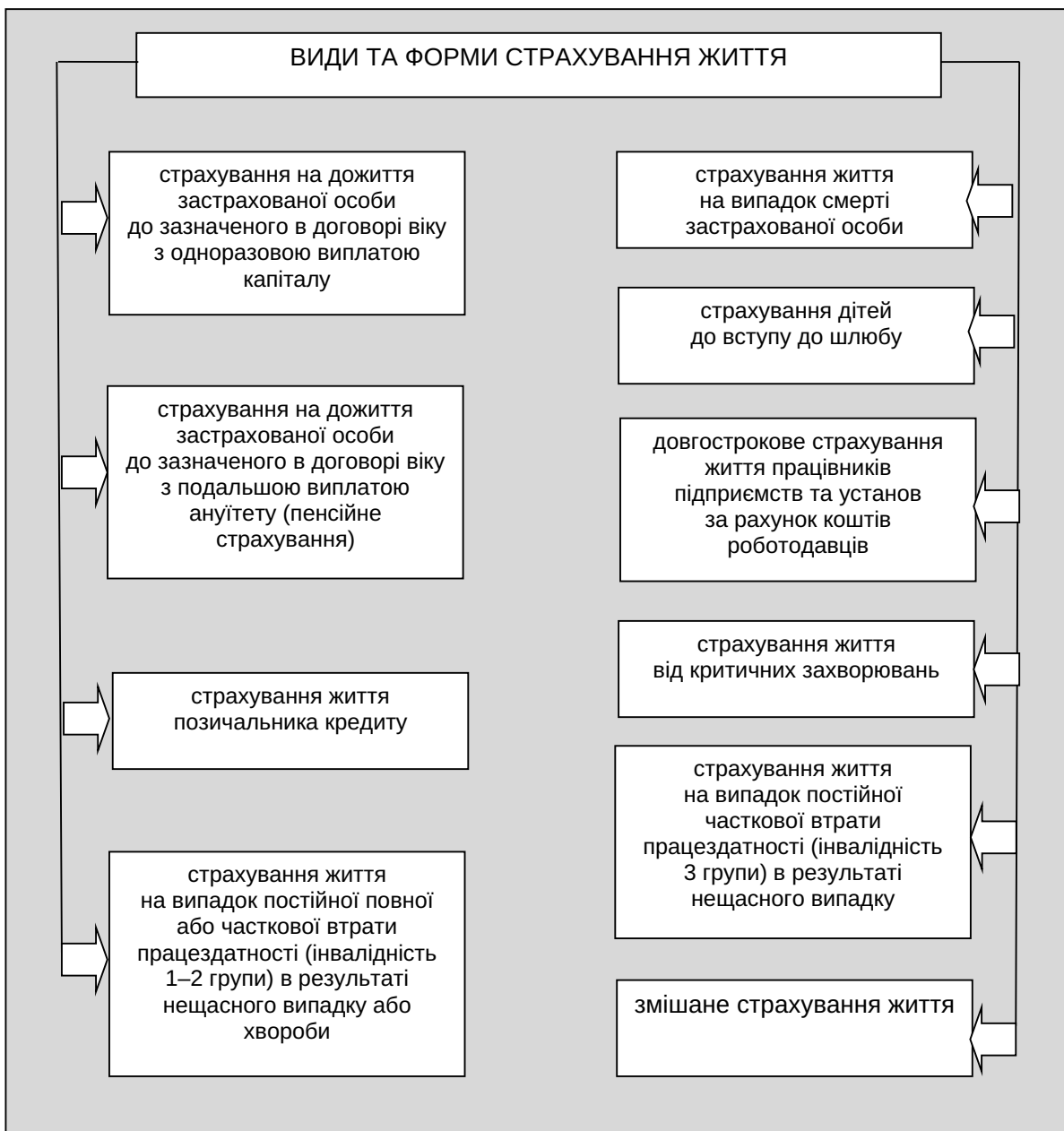

Рис. 1. Класифікація основних видів та форм страхування життя

5) з попередньої особливості впливає, що страхування життя виконує як захисну, так і заощаджувальну функцію. Обидві функції передбачають розміщення прибуткових, але низькоризикованих грошових коштів [10].

Сьогодні успіх страхових компаній на внутрішньому та міжнародному ринках зміщується від рівня конкурентоспроможності їхніх послуг до рівня державної конкурентоспроможності. При цьому держави відповідають за створення привабливих умов підприємницької діяльності та вкладення капіталу; це також визначає інвестиційну привабливість бізнесу та лояльність споживачів.

Система управління конкурентоспроможністю КСЖ залежить від багатьох факторів, які впливають на якість життя суспільства та бізнесу. Система управління конкурентоспроможністю КСЖ не може бути ефективною, якщо не знати, що на неї впливає.

На даний момент відсутня обґрунтована класифікація елементів, які впливають на конкурентоспроможність КСЖ. В результаті не існує загально визнаної системи оцінки конкурентоспроможності КСЖ. Таким чином, обґрунтування факторів, які впливають на конкурентоспроможність компаній зі страхування життя, набуває актуальності.

Під факторами розуміються умови, причини, параметри, показники, що роблять вплив на економічний процес і результат цього процесу. Фактори є динамічними у часі й у просторі та вони тісно взаємодіють [11].

Як складна галузь економіки, яка включає теорії управління та практику, конкурентоспроможність страхових компаній залежить від багатьох факторів. На рис. 2 показано основні з цих факторів.

Можна стверджувати, що позиція компаній зі страхування життя в національному рей-

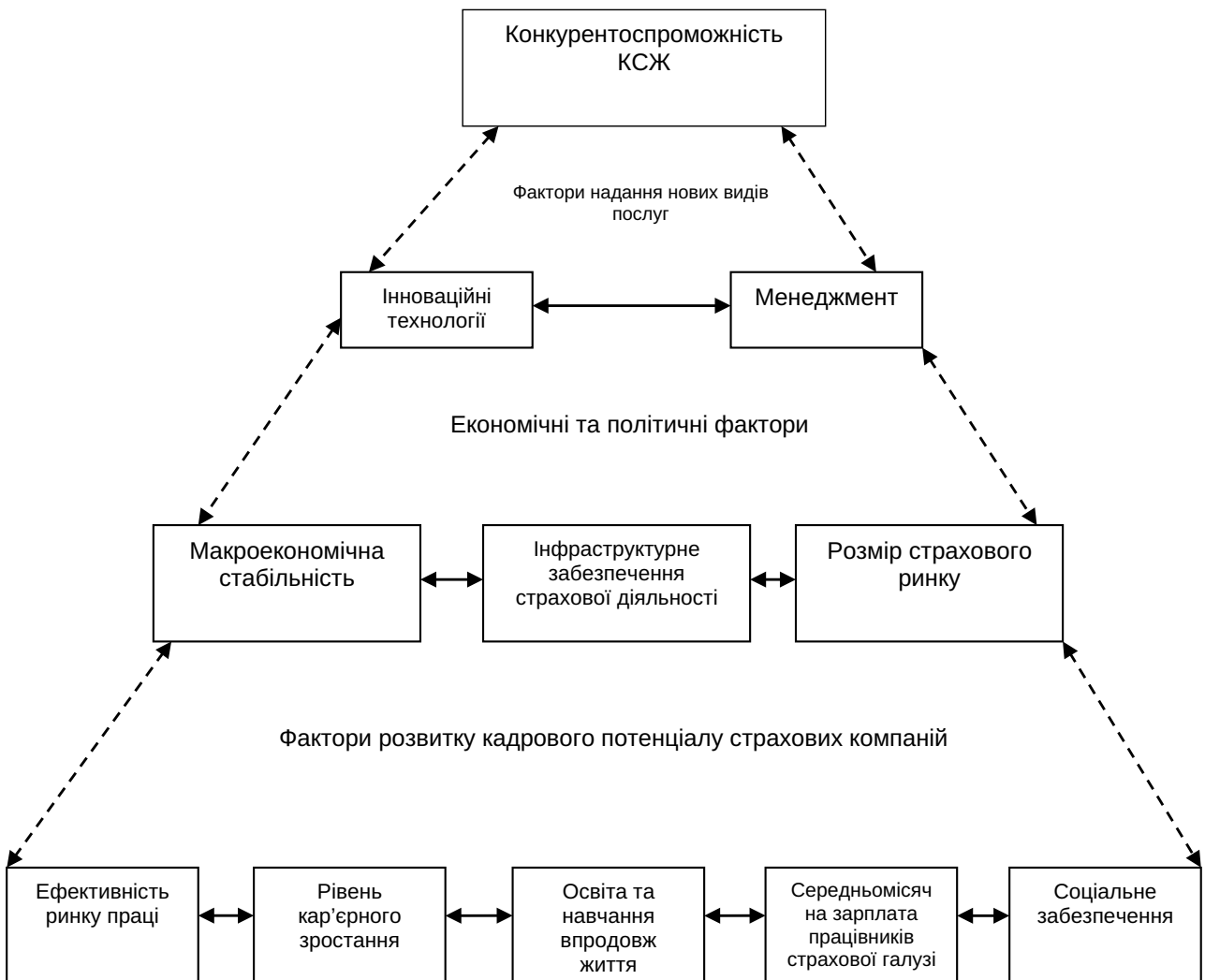

Рис. 2. Фактори впливу на конкурентоспроможність КСЖ

Джерело: розроблено авторами

тингу визначається відповідними факторами впливу, які складають піраміду конкурентоспроможності КСЖ.

Наявність умов для формування стійких конкурентних позицій компаній є ключовим фактором конкурентоспроможності КСЖ. Таким чином, конкурентоспроможність КСЖ підвищується завдяки їхній здатності вести конкурентну боротьбу, яка має певну спрямованість.

Розвиток вітчизняного страхового ринку та високий рівень конкурентоспроможності КСЖ значною мірою залежать від ефективності прийняття управлінських рішень. Таким чином, сучасні системи управління конкурентоспроможністю КСЖ повинні бути спрямовані на створення та використання конкурентних переваг, а також взаємовигідних відносин з клієнтами, державними органами та бізнес-структурами в країні та за кордоном.

Величезну роль у системі управління конкурентоспроможністю компаній зі страхування життя відіграє наявність якісного організаційного забезпечення, яке має на меті оптимізацію всіх управлінських процесів для розвитку страхування життя в Україні, повинно мати чіткий план дій, або стратегію, яка здатна вивести компанію на певний рівень існування на страховому ринку та зробити її конкурентоспроможною.

Організаційне забезпечення управління конкурентоспроможністю КСЖ має величезний вплив на стан розвитку страхування в країні та її регіонах, але, як показує практика та умови сьогодення, дуже важливою є інституційна складова, яка регламентує всі процеси щодо здійснення страхової діяльності.

Система управління конкурентоспроможністю КСЖ оцінюється за допомогою набору нормалізованих основних показників, які повністю показують потенційні можливості конкурентоспроможності для певних видів страхових послуг, таких як економічна ефективність, економічний потенціал, рівень фінансового забезпечення тощо.

Висновки. Підводячи підсумки проведеного можна дійти висновку, що особливості системи управління конкурентоспроможністю КСЖ полягають у врахуванні факторів впливу на діяльність суб'єктів страхової діяльності, які складають піраміду конкурентоспроможності компаній зі страхування життя та високоякісного організаційного забезпечення, яке має на меті оптимізацію всіх управлінських процесів для розвитку страхування життя в Україні.

Перспективою подальших досліджень у даному напрямку має стати розробка моделі управління конкурентоспроможністю компанії зі страхування життя.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Александрова М.М. Страхування [навчально-методичний посібник]. Київ. ЦУЛ, 2002 р. 208 с.
2. Березецька Г. Ринок страхування життя в Україні: життя ледве жевріє. URL: <http://news.finance.ua/ua/news/-/349965/rynok-strahuvannya-zhyttya-vukrayini-zhyttya-ledve-zhevriye>
3. Кулина Г. М. Сучасні тенденції розвитку страхування життя у світі. *Економічний аналіз*: зб. наук. праць. Тернопільський національний економічний університет. Тернопіль: Економічна думка, 2014. Том 15. № 2. С. 64–70.
4. Приступа Л. А. Страхування життя: сучасні тенденції та перспективи розвитку в Україні. *Причорноморські економічні студії*. 2016. Вип. 7. С. 230–234.
5. Татаріна Т. Ринок страхування життя в Україні: проблеми та перспективи розвитку. *Наука й економіка*. 2010. № 2 (18).
6. Федорова В. А. Стан та основні проблеми функціонування ринку страхування життя в Україні. *Економічний простір*. 2015. № 97. С. 149–157.
7. Про страхування: Закон України із внесеними змінами та доповненнями від 16.10.2012 р. за № 5463-VI. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5461-17>.
8. Базилевич В.Д. Страхування. К. : Знання, 2008. 1019 с.
9. Золотарьова О.В., Галаганов В.О. Актуальні проблеми та перспективи розвитку страхування життя в Україні. *Економіка і суспільство*. Випуск 10. 2017. С. 589 – 597. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/10_ukr/102.pdf
10. Радецька О. О. Ринок страхування життя в Україні: проблеми та перспективи розвитку Харків. ХНУ. 2009. № 6. С. 222–224.
11. Економічна енциклопедія: В 3 т. Київ. Видавничий центр “Академія”, 2002. Т. 3. 952 с.

REFERENCES:

1. Aleksandrova M. M. (2002) Strakhuvannya [Insurance] [navchal'no-metodychnyy posibnyk]. Kyiv. TSUL, 2002 r. 208 p.
2. Berezets'ka H. Rynok strakhuvannya zhyttya v Ukraini: zhyttya ledve zhevriye [The life insurance market in Ukraine: life barely survives.]. URL: <http://news.finance.ua/ua/news/-/349965/rynok-strakhuvannya-zhyttya-vukrayini-zhyttya-ledve-zhevriye>
3. Kulyna H. M. (2014) Suchasni tendentsiyi rozvytku strakhuvannya zhyttya u sviti [Modern trends in the development of life insurance in the world]. *Ekonomichnyy analiz: zb. nauk. prats'. Ternopil's'kyy natsional'nyy ekonomichnyy universytet*. Ternopil': Ekonomichna dumka. Tom 15. № 2, pp. 64–70.
4. Prystupa L. A. (2016) Strakhuvannya zhyttya: suchasni tendentsiyi ta perspektyvy rozvytku v Ukraini [Life insurance: modern trends and development prospects in Ukraine]. *Prychornomors'ki ekonomichni studiyi*, vol. 7, pp. 230–234.
5. Tatarina T. (2010) Rynok strakhuvannya zhyttya v Ukraini: problemy ta perspektyvy rozvytku [Life insurance market in Ukraine: problems and development prospects]. *Nauka y ekonomika*, № 2 (18).
6. Fedorova V. A. (2015) Stan ta osnovni problemy funktsionuvannya rynku strakhuvannya zhyttya v Ukraini [The state and main problems of the functioning of the life insurance market in Ukraine]. *Ekonomichnyy prostir*, № 97, pp. 149–157.
7. Pro strakhuvannya [About insurance]: Zakon Ukrainy iz vnesenymy zminamy ta dopovnennyamy vid 16.10.2012 r. za № 5463-VI. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5461-17>
8. Bazylevych V.D. (2008) Strakhuvannya [Insurance]. K. : Znannya, 1019 p.
9. Zolotar'ova O.V., Halahanov V.O. (2017) Aktual'ni problemy ta perspektyvy rozvytku strakhuvannya zhyttya v Ukraini [Actual problems and prospects for the development of life insurance in Ukraine]. *Ekonomika i suspil'stvo*, vol. 10, pp. 589–597. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/10_ukr/102.pdf
10. Radets'ka O. O. (2009) Rynok strakhuvannya zhyttya v Ukraini: problemy ta perspektyvy rozvytku [Life insurance market in Ukraine: problems and prospects for development] Kharkiv. KHNU, № 6, pp. 222–224.
11. Ekonomichna entsyklopediya (2002) [Economic encyclopedia]. V 3 t. Kyiv. Vydavnychy tsestr "Akademiya", T. 3. 952 p.